

Niternost / Subjekt (monáda) / Reaktivita

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2001](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2001](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 4. 2. 2001

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 4. 2. 2001

Niternost / Subjekt (monáda) / Reaktivita

Geniální Leibnizova myšlenka, kterou vypracoval jen velmi částečně a zřejmě s cílem vyprovokovat další přemýšlení, je natrvalo spjata s pojmem „monády“ (zdůrazněme znovu: s pojmem, nikoli s názvem se slovem, neboť místo tohoto slova lze užít i jiných termínů – např. „přirozená jednotka“ Teilharda de Chardin, „osoba“ (Person) Williama Sterna apod.). Jde o základní problém, jakým způsobem se niterně organizovaná jednotka, které my budeme říkat „subjekt“ (později, na jiném místě toto rozhodnutí, tuto volbu odůvodníme), domůže nějakých zpráv (informací) o tom, co je mimo rámec její niterné jednoty. Leibniz volil – ve shodě se záměrem provokovat další přemýšlení, jak se domnívám – apodiktické popření takové možnosti. To se ovšem velmi brzo ukázalo jako zcela neudržitelné, a problémem se stalo, jak myšlenkově uchopit pozitivní možnost toho, co Leibniz tezovitě popřel, totiž možnost přechodu mezi nitrem a vnějškem. Ve filosofické tradici se ovšem odedávna o takové možnosti mluvilo a myslelo, ale zároveň se značným podceňováním až opovržením (v některých případech), jako o smyslovém vnímání a na něm založeném pouhém mínění či domnění. Za zdroj skutečného poznání a vědění se smyslové vnímání nikdy nepovažovalo, i když některými mysliteli bylo ceněno jako sice nedostatečné, ale navzdory tomu jako zcela nezbytné. My budeme místo o „vnímání“ raději mluvit o reaktivitě, a to z důvodů zásadního rozšíření dosavadního chápání. Jestliže rozšíříme obsah pojmu „subjekt“ („osoba“. „přirozená jednotka“ atd.) tak, aby zahrnoval nejen všechny organismy, i ty nejnižší, ale dokonce i subjekty „předživé“, musíme analogicky rozšířit i své chápání „vnímání“ a neomezovat se tedy na to, co je – jak nám říká zkušenost – prostředkováno smyslovými orgány. Zároveň ovšem musíme podržet pojetí „reaktivity“ jako schopnosti akce, aktivity, neboť každá reakce je založena jako „akce“.

(Písek, 010204-1.)